

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-334-7-8>

**EXPANSION OF THE SCOPE OF APPLICATION
OF THE CONTRACTUAL FORM OF REGULATION
OF PRIVATE LAW RELATIONS**

**РОЗШИРЕННЯ СФЕРИ ЗАСТОСУВАННЯ ДОГОВІРНОЇ
ФОРМИ РЕГУЛЮВАННЯ ПРИВАТНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИН**

Herasymchuk L.V. Герасимчук Л. В.

*Candidate of Juridical Sciences (Ph.D),
Docent,
Associate Professor at the Department of
Civil Law Disciplines
National Academy of Internal Affairs
Kyiv, Ukraine*

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільно-правових
дисциплін
Національна академія внутрішніх справ
м. Київ, Україна*

Договір – одна з найдавніших правових конструкцій, якій властива гнучкість правової форми. Роль договорів в регулюванні приватно-правових відносин абсолютно об'єктивна. Договірні відносини є універсальним засобом закріплення, стабілізації і реалізації соціальних відносин. Договір – один із видів нормативної саморегуляції суспільних відносин.

Договірна форма посіла гідне місце в регулюванні різних за своїм характером суспільних відносин: в першу чергу цивільних, також сімейних, земельних, трудових, житлових. Тривалий час у правовій доктрині сфера застосування договору як джерела права обмежувалася тільки цивільно-правовими відносинами. Його застосування в інших галузях права бачили вибірково, наприклад, колективний договір у трудовому праві.

Широка демократизація громадського й державного життя в Україні створила об'єктивні передумови для розширення сфери застосування договірної форми регулювання приватно-правових відносин.

На наш погляд, застосування договірної форми регулювання в тих межах, як це має в цивільних відносинах, не можна переносити на трудові та житлові відносини.

Відповідно до ст. 6 ЦК України договір є джерелом цивільного законодавства [1].

Цивільні правовідносини – це відносини, які ґрунтуються на автономії, юридичній рівності, вільному волевиявленні суб'єктів, не підпорядкованості їх один одному, погоджувальній, договірній основі взаємовідносин. Це сфера правової взаємодії «по горизонталі» між

рівноправними учасниками, які на договірних основах і в рамках закону визначають взаємні права і юридичні обов'язки. Договорі (так званому класичному) притаманні такі ознаки:

- добровільність укладання;
- рівність сторін;
- еквівалентний характер;
- згода по всіх істотних аспектах договору;
- взаємна відповідальність сторін за невиконання або неналежне виконання умов договору.

Дійсно, в демократичній державі договірна форма відносин учасників повинна набувати все більш ширшого застосування, адже мова йде про зміну пріоритетів у державі та суспільстві, про гуманізацію, яка супроводжується підвищенням значущості приватно-правових інтересів у державно-правовій дійсності. Але цей процес повинен враховувати всі ознаки, притаманні класичному договору.

Розглянемо становлення і виявлення чинників, які впливають на актуалізацію договірних відносин у житлових відносинах, зростання ролі договірних форм у житловому праві.

У ч. 1 ст. 47 Конституції України проголошено, що держава створює умови, за яких кожний громадянин матиме змогу побудувати житло, придбати його у власність або взяти в оренду [2].

Така редакція статті Конституції України щодо права громадян на житло свідчить про те, що ці відносини перейшли в площину цивільно-правових відносин.

Відповідно до ч. 2 ст. 47 Конституції України держава взяла на себе зобов'язання щодо надання житла безоплатно або за доступну плату відповідно до закону тільки стосовно громадян, які потребують соціального захисту.

Мова йде про Закон України «Про житловий фонд соціального призначення» [3]. Цим Законом регулюється порядок отримання та користування житлом в житловому фонді соціального призначення.

Фонд житлово-будівельних кооперативів фактично не існує на сьогоднішній день. Державний житловий фонд та громадський житловий фонд є в незначному обсязі, і для регулювання відносин в цьому секторі достатньо прийняти відповідні закони.

Доля приватного житлового фонду зростає з кожним роком. Таким чином, ми розглянули весь житловий фонд відповідно до ст. 4 Житлового кодексу України [4].

Все сказане свідчить про зростання ролі договірних форм у житлових правовідносинах. Тому можна підсумувати, що необхідності в існуванні ЖК України на сьогоднішній день нема. Можливо цим і пояснюється той

факт, що тільки в 2022 році ця назва замінила попередню «Житловий кодекс Української РСР» [5].

Тепер про застосування договірних форм регулювання в трудових правовідносинах. Ми вже згадували вище про колективний договір, коли говорили про вибірковість застосування цієї форми регулювання в інших галузях, крім цивільного, раніше.

Дійсно, в ст. 21 Кодексу законів про працю України дано визначення трудового договору, як угода між працівником і роботодавцем (роботодавцем – фізичною особою), за якою працівник зобов'язується виконувати роботу, визначену цією угодою, а роботодавець (роботодавець – фізична особа) зобов'язується виплачувати працівникові заробітну плату і забезпечувати умови праці, необхідні для виконання роботи, передбачені законодавством про працю, колективним договором і угодою сторін [6].

Останнім часом багато науковців підтримують думку про необхідність розширення договірного регулювання трудових правовідносин.

На наш погляд, про таку необхідність та можливість потрібно говорити з великими застереженнями, навіть в сфері малого та середнього бізнесу, і навіть з метою спрощення. Право на працю – це спосіб для більшості громадян отримати засоби для існуванні. В умовах збільшення рівня безробіття цей спосіб стає все більш складнішим для найманих працівників. Трудовий договір в силу цього не можна розглядати як класичний договір з тими ознаками, про які ми говорили вище.

Тому Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення регулювання трудових відносин у сфері малого і середнього підприємництва та зменшення адміністративного навантаження на підприємницьку діяльність» [7] викликав неоднозначну реакцію суспільства.

Наразі є потреба вдосконалення правового забезпечення трудових відносин найманої праці. Але не потрібно забувати, що трудове право виникло як інструмент захисту інтересів найманої праці. Тому розширення рівня договірного регулювання трудових правовідносин законодавцем має бути належним чином продуманим та аргументованим.

Література:

1. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № № 40-44. Ст. 356.
2. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

3. Про житловий фонд соціального призначення : Закон України від 12.01.2006 № 3334-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 19-20. Ст. 159.

4. Житловий кодекс України : Закон Української РСР від 01.01.1984 № 5464-X. *Відомості Верховної Ради Української РСР*. 1983. Додаток до № 28. Ст. 573.

5. Про дерадянізацію законодавства України : Закон України від 21.04.2022 № 2215-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2215-20#Text>.

6. Кодекс законів про працю України : від 23.07.1996 № 322-08. *Відомості Верховної Ради Української РСР*. 1971. Додаток до № 50. Ст. 375.

7. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення регулювання трудових відносин у сфері малого і середнього підприємництва та зменшення адміністративного навантаження на підприємницьку діяльність : Закон України від 19.07.2022 № 2434-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2434-20#Text>.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-334-7-9>

PROCEDURAL PREREQUISITES FOR THE ADOPTION OF “ABBREVIATED” COURT DECISIONS IN THE CIVIL PROCEEDINGS OF UKRAINE

ПРОЦЕСУАЛЬНІ ПЕРЕДУМОВИ УХВАЛЕННЯ “СКОРОЧЕНИХ” СУДОВИХ РІШЕНЬ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ

Koroied S. O. **Короєд С. О.**

*Doctor of Juridical Sciences, Professor,
acting president
Scientific Institute of Public Law
Kyiv, Ukraine*

*доктор юридичних наук, професор,
виконуючий обов'язки президента
Науково-дослідний інститут публічного
права
м. Київ, Україна*

У зв'язку із спрощенням судових процедур в цивільному судочинстві України (а саме: запровадження заочного розгляду, наказного провадження, спрощеного позовного провадження, письмового провадження тощо) серед науковців і практиків обговорюється питання щодо можливості ухвалення судом скороченого тексту судового